

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
ANALIZA MOŽNOSTI EKOTURIZMA V OBČINI ŽUŽEMBERK

Ljubljana, september 2016

NINA ROJC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Nina Rojc študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Analiza možnosti ekoturizma v občini Žužemberk, pripravljena v sodelovanju s svetovalko doc. dr. Alenko Slavec,

IZJAVLJAM,

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
3. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
4. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
5. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil/-a;
6. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal/-a v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil/-a soglasje etične komisije;
7. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
8. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
9. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne

Podpis študentke:

KAZALO

UVOD	1
1 EKOTURIZEM.....	2
1.1 Definicija ekoturizma	2
1.2 Ekoturisti.....	4
1.3 Okoljski, družbeni in ekonomski vplivi na ekoturizem.....	5
1.4 Odnos med ekoturizmom in drugimi vrstami turizma.....	7
2.5 Vloga lokalnega prebivalstva pri ekoturizmu	8
2 EMPIRIČNI DEL	8
2.1 Metodologija.....	8
2.2 Občina Žužemberk.....	9
2.2.1 Naravne znamenitosti.....	10
2.2.2 Kulturne znamenitosti	10
2.2.3 Nastanitvene in rekreativne zmogljivosti.....	12
2.3 Turizem v občini Žužemberk.....	13
3 ANALIZA REZULTATOV RAZISKAVE.....	14
3.1 Intervju s predsednikom turističnega društva	14
3.2 Pregled forumov ekoturistov	16
3.3 Analiza ankete turistov	17
3.4 Intervju z lastnikom Domačije Novak	21
SKLEP	23
LITERATURA IN VIRI	26
PRILOGE	

KAZALO TABEL

Tabela 1: Možne ekonomske, infrastrukturne in socialne koristi za lokalne prebivalce.....	6
Tabela 2: Pogoste aktivnosti v povezavi z ekoturizmom	13
Tabela 3: Področja pomanjkljivosti v turistični ponudbi	19
Tabela 4: Pozitivni učinki razvoja ekoturizma v občini Žužemberk.....	21

KAZALO SLIK

Slika 1: Razmerje med različnimi oblikami turizma	7
Slika 2: Spolna struktura vzorca v %	17
Slika 3: Struktura anketiranih po starosti v %	18
Slika 4: Namen obiska občine Žužemberk	18
Slika 5: Mnenje turistov o turizmu v občini Žužemberk.....	19
Slika 6: Vpliv razvoja ekoturizma na obisk turistov	20
Slika 7: Vpliv ekoturizma na občino Žužemberk.....	20

UVOD

Današnji turisti so vedno bolj ekološko ozaveščeni in se zavedajo negativnih vplivov turizma na okolje, temu pa sledijo tudi ponudniki turističnih storitev. Vedno več je turistov, ki zavračajo masovni turizem, privablja pa jih turizem, ki se razlikuje od ustaljenega in najbolj razvitega (Benčič, 2006, str. 141). Ekoturizem je ena izmed oblik okolju prijaznega turizma, ki se v zadnjih letih vedno bolj širi med ponudniki turističnih storitev, vedno več pa je tudi zanimanja med turisti za različne vrste turizma, ki nimajo negativnih vplivov na okolje. Za ekoturizem je značilno, da se odvija v neonesnaženem naravnem okolju, dohodek je namenjen varovanju okolja in lokalnemu gospodarstvu, vsebuje izobraževanje, kulturo in sodelovanje lokalne skupnosti. Ker je okoljska ozaveščenost vedno bolj pomembno področje v turizmu, je bila meni zanimiva tema za zaključno strokovno nalogo. Z zaključno strokovno nalogo sem želela izvedeti več o ekoturizmu in o tem, kakšne so možnosti njegovega udejanjenja v občini Žužemberk. Raziskovalno vprašanje, ki je vodilo moje raziskovalno delo, se glasi: Ali je ekoturizem primerna oblika turizma za razvoj in promoviranje občine Žužemberk in njene turistične ponudbe?

Namen zaključne strokovne naloge je ugotoviti, ali je ekoturizem primerna vrsta turizma za razvoj v občini. Cilji zaključne strokovne naloge so predstaviti ekoturizem in njegove glavne značilnosti, primerjati, po čem se ekoturistična ponudba razlikuje od običajne turistične ponudbe, oceniti, ali obstaja potencial za razvoj ekoturizma v občini Žužemberk, in ugotoviti, ali je za občino smiselno, da se začne nagibati k ekoturizmu.

Pri deležnikih v občini bom preverila, ali imamo dovolj možnosti in pogojev za razvoj ekoturizma. Raziskovalno vprašanje v zaključni strokovni nalogi bom preverila s pomočjo primarnih podatkov, ki jih bom pridobila z intervjujem predsednika turističnega društva in pri ostalih deležnikih, kot so lastniki turističnih kmetij, turisti itd.

Zaključna strokovna naloga je razdeljena na dva dela. V prvem delu postavim teoretični okvir o ekoturizmu, kjer predstavim različne definicije ekoturizma in predstavim ekoturista, tj. osebo, ki je izobrazena in okoljsko ozaveščena in potuje v naravna okolja. V tem delu uporabim metode zbiranja sekundarnih podatkov (strokovna literatura, knjige, članki, ipd.) domačih in tujih virov. V drugem delu se posvetim analizi možnosti razvoja ekoturizma v občini Žužemberk. Preko intervjujev z relevantnimi deležniki v občini Žužemberk in preko analize želja potreb turistov v občini Žužemberk podam ugotovitve o možnosti razvoja ekoturizma v občini Žužemberk. Pridobljeni podatki iz pogovorov in izvedene ankete bodo podlaga za analizo. Zaključno strokovno nalogo zaključujem s sklepom, v katerem preko analize ugotavljam, da je v občini še veliko pomanjkljivosti, ki so ključne za razvoj ekoturizma, in tudi, da bodo nekatere izmed njih odpravljene že v prihodnjih letih, za ostale pa je potreben dodaten zagon tako s strani občine kot s strani lokalnih prebivalcev. Ti so zaradi birokratskih in drugih ovir bolj zaprti za registriranje

novih dejavnosti, kar tudi za občino predstavlja velik problem pri razvoju turizma. Skozi celoten sklep sproti podajam razlage in ugotovitve, ki sem jih pridobila z opravljeno anketo in intervjujema.

1 EKOTURIZEM

1.1 Definicija ekoturizma

Ekoturizem je vrsta turizma, ki je zadnja desetletja vedno bolj v porastu, vendar pa se njegova definicija razlikuje med organizacijami in še vedno ni sprejeta poenotena definicija. Njegova definicija je najbolj pogosta kot turizem, ki temelji na naravi in je v nasprotju z množičnim turizmom. Turisti pa ga najbolj razumejo kot obisk naravnega okolja (Khan, 2003). Že od samega začetka razvoja ekoturizma so avtorji razvijali različne definicije, različna mnenja pa imajo avtorji tudi o izvoru besede ekoturizem. Ena od glavnih tem, o kateri se avtorji v večini strinjajo, je ta, da je prvo formalno definicijo »ecotourism« zapisal Caballos-Lascrain v zgodnjih osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Ekoturizem je opisal kot potovanje v relativno neokrnjena in neonesnažena naravna območja z namenom preučevanja, občudovanja in uživanja v naravi (Thompson, 1995, v Fennell, 2008, str. 17).

S podobno definicijo sta Wallance in Pierce (1996 v Fennell, 2008, str. 21) ekoturizem opisala kot potovanje v relativno neokrnjena naravna območja z namenom preučevanja, uživanja in prostovoljne pomoči. Definiciji sta dodala še širšo razlago, da je to potovanje, ki se ukvarja s floro, favno, geologijo in ekosistemom nekega območja ter z ljudmi, ki živijo v bližini, njihovimi potrebami, kulturo in drugimi povezavami s pokrajino. Je pa bila beseda ekoturizem zasledena že leta 1965, kjer jo je Hetzer uporabil kot razlago za zapleten odnos med turisti, okoljem in kulturami, s katerimi so turisti v interakciji (Hetzer, 1965, v Fennell, 2008, str. 17).

Tako o dejanskem pomenu ekoturizma še danes ne vemo veliko, saj so skozi preteklost avtorji razvijali številne definicije za ta pojem, ki se so med seboj razlikovale v malenkostih, vendar pa imajo lahko le-te velik pomen pri sami razlagi ekoturizma v praksi. V nadaljevanju sem povzela definicije ekoturizma, kot ga danes opisujejo nekatere večje svetovne organizacije.

Mednarodna zveza za ekoturizem (angl. *The International Ecotourism Society*, v nadaljevanju TIES) je opredelila ekoturizem kot potovanja v naravna območja oziroma obliko turizma, ki odgovorno varuje naravo, spodbuja blaginjo lokalnega prebivalstva in razlago in izobraževanje. Potovanja so predvsem v neokrnjena naravna območja, ki ne škodujejo lokalnemu prebivalstvu, obiskovalci pa naj bi jih s svojim odgovornim

ravnanjem takšna tudi ohranjali. Ekoturizem obiskovalce ozavešča o problemih v okolju, prav tako pa povečuje gospodarski razvoj v lokalni skupnosti (TIES, 2015).

Mednarodno združenje za zaščito narave (angl. *The Nature Conservancy*) opisuje ekoturizem kot okolju prijazno potovanje v naravne predele z namenom opazovanja in občudovanja narave. Pomaga pri ozaveščanju in izobraževanju turistov ter pozitivno vpliva na okolje (The Nature Conservancy, 2011).

Svetovna turistična organizacija (angl. *United Nation World Tourism Organization*, v nadaljevanju UNWTO) navaja, da ekoturizem lahko dobro prispeva k ustvarjanju novih delovnih mest in izboljšuje življenjske pogoje v lokalnih skupnostih (UNWTO, 2002). Turizem se lahko učinkovito uporablja pri reševanju revščine in varovanju okolja, zato UNWTO skozi različne programe spodbuja trajnostni razvoj.

Značilnosti ekoturizma, kot jih opisuje UNWTO (2002), so:

- turizem, ki temelji na naravi in ohranjanju naravnih območij,
- glavni motivi potovanja so spoštovanje do narave in kulturne dediščine,
- okoljsko ozaveščanje tako turistov kot tudi lokalnih prebivalcev,
- odgovorno in spoštljivo ravnanje do naravne in kulturne dediščine,
- vsebuje izobraževanje.

Enotne definicije torej ni, lahko pa povzamemo glavne karakteristike ekoturizma, ki so bile izoblikovane v okviru mednarodnega leta ekoturizma leta 2002 v Quebecu pod pokroviteljstvom Programa Združenih narodov za okolje (UNEP) in Svetovne turistične organizacije (WTO). V okviru sestankov, katerih se je udeležilo več kot 1000 udeležencev iz 132 držav, je nastal dokument Quebeška deklaracija (2002). V njem so zapisane pglavitne značilnosti ekoturizma (Koščak, 2002, str. 38):

- vse oblike turizma v naravnem okolju, pri katerih je glavni motiv turistov opazovanje in uživanje narave ter tradicionalnih kultur v naravnem okolju,
- vključuje izobraževalne in predstavitvene dejavnosti,
- namenjen je majhnim skupinam in individualnim turistom, voden s strani lokalnih ponudnikov,
- zmanjšuje negativne vplive na naravno in socialno-kulturno okolje,
- podpira varstvo naravnega okolja z:
 - ustvarjanjem gospodarskih koristi za lokalne skupnosti, organizacije in upravne organe,
 - ustvarjanjem dodatnih možnosti zaposlovanja in zaslužka za lokalno skupnost,
 - okoljsko ozaveščanje o ohranjanju naravnih in kulturnih dobrin tako turistov kot lokalnih prebivalcev.

1.2 Ekoturisti

Kot sem ugotovila že pri iskanju definicije, enotna za ekoturizem ne obstaja, enako tudi pri ekoturistih ni dokončne definicije oz. dogovora. O ekoturizmu obstaja kar nekaj definicij in študij, med katerimi je opaznih veliko podrobnosti med ekoturizmom in drugimi vrstami turizma, kot so avanturistični, naravni in kulturni turizem. Tako je še toliko težje razločevati med posamezno vrsto turizma in profili njihovih turistov (Wight, 2001, str. 37).

Ekoturizem se pogosto uporablja pri raziskavah za naravni turizem, kar pa vodi do napačnih predpostavk o velikosti trga. Raziskave o naravnem turizmu so pokazale, da kar 50 % vseh potovanj obsega obisk naravnega območja, kar lahko vključuje obisk narodnega parka. Tukaj gre za velik trg turistov, ta pa se še vedno bistveno razlikuje od turistov, ki so dejansko motivirani za potovanje v majhnih skupinah, spoznavanja živali in kulture, vodenja z lokalnim vodičem ter podporo lokalne skupnosti in trajnostnega razvoja (Groshong, 2011). Ekoturisti veljajo za bolj okoljsko ozaveščene, kar se kaže po recikliranju smeti doma in nakupu zelenih izdelkov (Beeton, 1998). V povprečju 8,5 % ekoturistov zapravi več denarja za storitve in izdelke okoljsko odgovornih proizvajalcev. Luksuzna nastanitev, dobra hrana in nočne zabave za ekoturiste niso pomembni. Bolj jih zanima življenje v lokalnih razmerah, preizkušanje lokalnih navad in jedi, ogled kulturnih znamenitosti in nakupov izdelkov od lokalnih obrtnikov. Prav tako radi spoznavajo nove ljudi s podobnimi interesi in v preprostejšem načinu življenja (Eagles, 1992).

Raziskava, ki jo je izvedel v Avstraliji Geelong Otway Tourism, je pokazala, da so ekoturisti raje kot v tipičnih nastanitvah (hoteli, moteli ipd.) nastanjeni v naravnem okolju, privatnih prenočiščih, kmečkih turizmih. Večina ekoturistov (60 %) je najraje nastanjenih v manjših hiškah, takoj za tem sledijo kampi in nočitve z zajtrkom (ang. *bed and breakfast*) (Beeton, 1998). Na podlagi raziskave in opisa ekoturista v publikaciji *Ecotourism* (Wood, 2002), sem povzela profil ekoturistov, ki so bili v raziskavi obravnavani kot turisti, ki so se vsaj enkrat udeležili ekoturističnega potovanja, to pa naj bi imelo lastnosti naravnega, avanturističnega in kulturno usmerjenega potovanja (Wood, 2002, str. 22):

- starost: povprečna starost ekoturistov je 35–54 let;
- spol: v nekaterih državah prevladujejo ženske, sicer pa je razmerje med spoloma 1 : 1;
- izobrazba: predvsem visoko izobraženi ljudje;
- način in trajanje potovanja: večina jih najraje potuje v paru, največ pa se jih odloča za potovanja, ki trajajo od 8 do 14 dni;
- stroški potovanja: izkušeni ekoturisti so bili pripravljeni zapraviti več kot ostali turisti. 26 odstotkov ekoturistov, vključenih v raziskavo, je pripravljenih za potovanje odšteti med 720 in 1080 evrov/osebo;
- elementi potovanja: predvsem opazovanje neokrnjene narave, pohodništvo.

1.3 Okoljski, družbeni in ekonomski vplivi na ekoturizem

Turizem lahko poimenujemo kot trajnostni, če njegov razvoj zadovoljuje potrebe sedanjim turistom in lokalnim prebivalcem, hkrati pa daje enake možnosti prihodnjim generacijam. Ekoturizem je trajnostna oblika naravnega turizma, ki se osredotoča predvsem na spoznavanje in doživljanje narave, njene krajine, flore, favne in kulturnih znamenitosti kraja (Dowling, 1997). V mnogih pogledih je ekoturizem najprimernejši način za zaščito naravnega okolja in ustvarjanje družbene in ekonomske koristi za lokalno skupnost. Ekoturizem vključuje tako različne aktivnosti v naravi (pohodništvo, planinstvo, opazovanje živih bitij, ribolov, ipd.) kot tudi kulturne dejavnosti. Je pomemben del izobraževanja, saj se turisti preko turizma naučijo spoštovanja do narave in kulturne dediščine (Rahman, 2010, str. 5).

Ekoturizem lahko lokalni skupnosti prinese oprijemljive ekonomske, infrastrukturne in družbene koristi. Možne koristi od ekoturizma za lokalne prebivalce so prikazane v Tabeli 1. Donosen je lahko z ustvarjanjem novih delovnih mest in prispevanjem denarja v lokalno gospodarstvo. Lokalni prebivalci, ki živijo v kraju in okolici, se lahko vključujejo v načrtovanje, izvajanje in vzdrževanje privlačnosti ekoturizma na destinaciji. Izboljšana infrastruktura, ki se razvija zaradi turizma je na voljo tudi prebivalcem. To velja predvsem za izboljšanje ceste, boljšo oskrbo z vodo in električno energijo, boljšim sistemom odvažanja odpadkov ter ostalim prednostim (Adetola & Adediran, 2014, str. 562-564). Vendar pa lahko morebitne lokalne koristi ekoturizma privedejo tudi do okoljske škode. Na primer povečanje možnosti za zaposlitev, izboljšanje cest, tehnična pomoč, zdravstvo lahko spodbujajo v kraj migracije ljudi. Zato je toliko bolj pomembno razumevanje stališč lokalnega prebivalstva, v katero smer naj se turizem razvija, saj so ta stališča lahko pomembno znanje in izhodišče za turistično industrijo in lokalni razvoj turizma (Jalani, 2012, str. 248).

Boljše možnosti za razvoj ekoturizma lahko zagotavlja lokalna skupnost z novimi storitvami in razvijajočim se podjetništvom, ki je v korist tako obiskovalcem kot prebivalcem kraja (Munda, 2002). Prav tako sodelovanje lokalne skupnosti pri razvoju turizma pomaga ohranjati kulturo, tradicijo, znanja, ipd. Vpletenost prebivalcev v razvoj turizma zagotavlja, da prihodki od turizma ostanejo v gostujočem kraju, to pa prebivalcem zagotavlja preživljanje družin, povečanje življenjskega standarda in motivacija za vnaprejšnji razvoj kraja (De Lacy, 2002). Razvoj turizma v kraju prispeva tudi k razvoju turistične infrastrukture, kar pa lahko vodi do izgubljanja avtentičnosti in kulturne tradicije. Prihodki od turizma naj bi se uporabljali za ohranjanje ekološke stabilnosti, z zagotavljanjem podporne infrastrukture, ki naj bi preprečila škodo v naravnem okolju (npr. sprehajalne poti, stranišča, kampi, ipd.). Infrastruktura je lahko pomemben del izobraževanja turistov, da jih poučuje o zmanjševanju negativnih vplivov na naravno okolje (BARET, 2009, str. 12).

V nadaljevanju bom v Tabeli 1 predstavila možne ekonomske, infrastrukturne in družbene koristi, ki bi jih lokalni prebivalci lahko imeli od ekoturizma.

Tabela 1: Možne ekonomske, infrastrukturne in družbene koristi za lokalne prebivalce

VRSTA KORISTI	OBLIKA KORISTI	PRIMERI KAZALCEV KORISTI
EKONOMSKE	<ul style="list-style-type: none"> - možnost večjega zaposlovanja (vodniki, transport, gradbeništvo, restavracije, prenočišča, trgovine) - podjetništvo - distribucija turističnih prihodkov 	<ul style="list-style-type: none"> - število lokalnih prebivalcev zaposlenih na področju turizma - število lokalnih podjetnikov (restavracije, trgovine, zabave, prenočišča)
INFRASTRUKTURNE	<ul style="list-style-type: none"> - dostop do blaga in storitev - kakovost in dostop do zdravstva; izobraževanje - komunikacijska infrastruktura - prometna infrastruktura 	<ul style="list-style-type: none"> - oddaljenost od najbližjega mesta za blago in storitve vključno z določbami zdravstva in izobraževanja - kakovost dostave pošte, telekomunikacije, oskrba z električno energijo - kakovost cest, javnega prevoza
DRUŽBENE	<ul style="list-style-type: none"> - posredne koristi izboljšane infrastrukture in socialno-ekonomskega statusa - medkulturna apreciacija - povečanje kulturnega ponosa na dediščino 	<ul style="list-style-type: none"> - zdravstvene in izobraževalne ravni prebivalcev - povečan razpoložljiv dohodek - odnos domačinov do turistov in turizma - možnosti za ogled ali izkustvo lokalne kulture

Vir: S. Ross, G. Wall, Ecotourism: towards congruence between theory and practice, 1999, str. 12.

Iz Tabele 1 ugotovimo, da imamo tri vrste koristi. Z ekonomskega vidika imamo večje število zaposlovanja in novih lokalnih podjetnikov, zlasti na področju turizma in turističnih prihodkov. Pri infrastrukturi se izboljšajo ceste, javni prevoz in komunikacijske storitve, medtem ko imamo z družbenega vidika izboljšano zdravstveno in izobraževalno raven prebivalcev, povečan je tudi dohodek in kulturni ponos na dediščino.

Ekoturizem kot sociološka kategorija je način obnašanja, ravnanja načrtovanja in gospodarjenja. Za gospodarsko in turistično visoko razvita področja ekoturizem pomeni saniranje že pogosto močno izrabljenih naravnih virov in onesnaženja okolja ter bolj racionalno razporejanje kapitala. Za nerazvita področja pa pomeni ekoturizem visok razvojni potencial z ugodnimi vplivi na ekonomsko-socialnem področju (Božičnik, 2003, str. 18).

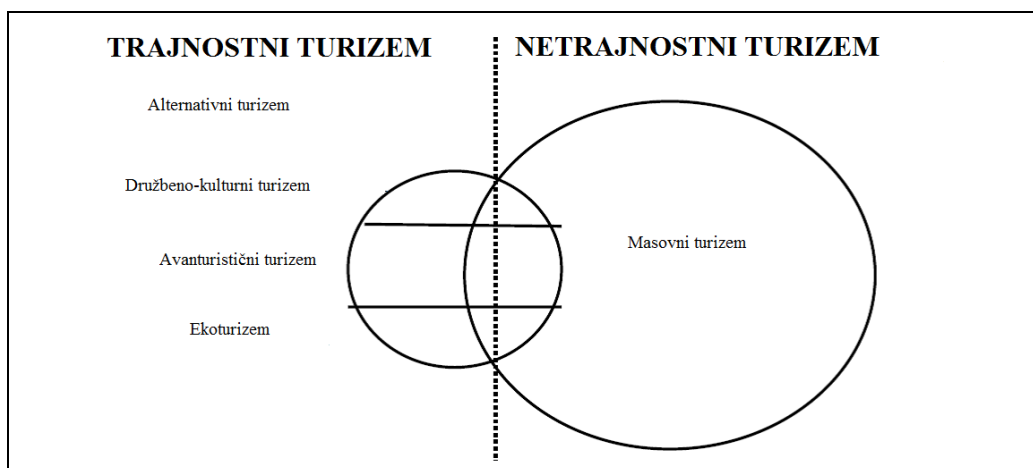
Kot ekonomska kategorija ima svoje izhodišče v marketingu, kjer kot turistični proizvod-izdelek omogoča promocijo in trženje celovitega ekoturističnega produkta nekega območja. Tega sestavljajo številni podproizvodi, kot so ekoprehrambena ponudba in nastanitev, ohranjeno socialno-kulturno okolje s tradicionalnim načinom življenja, ekoturistične tematske, pohodne in kolesarske poti, varovana območja, neoporečne kopalniške vode, čisti zrak, ohranjene značilnosti krajine, ki predstavljajo kriterije kot osnovo za državno ekotržno znamko (Božičnik, 2003, str. 18).

Kot okoljska kategorija pa ekoturizem predstavlja ključ do trajnostnega sonaravnega razvoja.

1.4 Odnos med ekoturizmom in drugimi vrstami turizma

Slika 1 prikazuje razmerje med različnimi oblikami turizma in kam je umeščen ekoturizem. Alternativni turizem je razdeljen na družbeno-kulturni turizem (npr. kmečki in vaški turizem), avanturistični in ekoturizem. Ekoturizem je posebna oblika alternativnega turizma, ki je tesno povezana z okoljem in naravo. Njegova značilnost so potovanja v nedotaknjeno naravo in ima izrazit izobraževalni element. Tako se ločuje od ostalih oblik turizma. Neprekinjena črta na sliki pomeni, da ne obstaja absolutna meja med trajnostnim in netrajnostnim turizmom. To pomeni, da masovni turizem v večini spada pod netrajnostni turizem, majhen del pa spada tudi k trajnostnemu turizmu. Tako kot pri drugih stvareh pa imajo tudi tukaj avtorji različna mnenja, in sicer nekateri menijo, da sta alternativni in masovni turizem povezana, drugi pa temu nasprotujejo (Erikson, 2003, str. 21).

Slika 1: Razmerje med različnimi oblikami turizma



Vir: H. Eriksson, Rhetoric and Marketing Device or Potential And Perfect Partnership, 2003, str.2.

Newsome (2002) ekoturizem opisuje kot del naravnega turizma, ki vključuje elemente življenja v divjini in avanturističnega turizma. Razlikoval naj bi se od masovnega turizma

in mnogih drugih oblik alternativnega turizma, pri čemer pa se priznavajo skupne točke med njimi (Hill & Gale, 2009, str. 6). Vse vrste turizma, ki se navezujejo na naravno okolje, z angleškim izrazom poimenujemo turizem, ki temelji na naravi, NBT (angl. *nature based tourism*, v nadaljevanju NBT). Pojem se uporablja za novejše oblike turizma v naravnem okolju in lahko vključuje tudi avanturistični in ekoturizem (Mihalič, 2006, str. 149). TIES (2015) NBT opisuje kot potovanja v naravno okolje, ekoturizem pa je vrsta turizma, ki temelji na naravnem turizmu. Ekoturizem lokaciji prinaša okoljske, kulturne in ekonomske ugodnosti in je koristen za lokalno skupnost.

2.5 Vloga lokalnega prebivalstva pri ekoturizmu

Da pride do konfliktov med turizmom in ostalimi dejavnostmi, so možnosti za to precej velike, pogosto zaradi nerazumevanja vsestranskosti turizma in zato, ker je razvoj ekoturizma najbolj pogost v občutljivih naravnih predelih, ki imajo velik pomen za lokalne prebivalce in dejavnosti. Vloga lokalnega prebivalstva pri razvoju ekoturizma sta nadzorovanje in kontrola, ki naj bi vplivala tako na turistični kot rekreacijski razvoj in s tem zaznamovala končni uspeh ekoturizma na destinaciji. V kolikor naj bi razvoj rekreacije in turizma v naravnem okolju pomagal lokalni skupnosti pri doseganju boljše in trajnostne prihodnosti, potem je prav, da imajo lokalni prebivalci in skupnost besedo pri načrtovanju, saj naj bi njihov interes omogočil, da se določena dejavnost razvije sorazmerno z drugimi.

Pri razvoju ekoturizma je osnovna vizija, da ljudje ostanejo na destinaciji od enega do dveh dni ali enega do dveh tednov, bivajo v zasebnih prenočiščih in uživajo v lokalni naravni in kulturni podobi, zaslužek od njihovega prihoda pa ostane lokalnemu prebivalstvu. Pri tem je pomembno tudi izobraževanje prebivalstva o življenju v občutljivem okolju in ozaveščanje o tem, kako pomembna je naravna in kulturna dediščina (Butler, 1999).

2 EMPIRIČNI DEL

2.1 Metodologija

V okviru empiričnega dela sem se odločila za primarno zbiranje podatkov, podatke pa sem pridobila na podlagi intervjuja predsednika Turističnega društva, intervjuja lastnika kmetije z nastanitvijo v občini, kratke ankete turistov in pri pregledu forumov ekoturistov. Z metodami zbiranja primarnih podatkov sem želela zajeti čim bolj širok spekter ljudi, tako od občine oziroma predsednika turističnega društva, ponudnikov nastanitev v naši občini, turistov, ki so obiskali našo občino, ter ekoturistov na forumih.

Prvi intervju sem opravila s predsednikom Turističnega društva Suha krajina, g. Vladom Kostevcem. Za intervju sva se dogovorila po telefonu, razložila sem mu, zakaj in o čem bi se z njim pogovorila oziroma bi imela z njim intervju. Intervju sem opravila 23. junija

2016 v prostorih občine, kjer sem si njegove odgovore na zastavljenih devet vprašanj zapisovala. Potekal je 35 minut, zastavljena vprašanja pa sem sestavila na podlagi podatkov, ki sem jih želela pridobiti, oziroma dobiti lastno mnenje predstavnika turizma v občini o ekoturizmu oziroma trenutnem stanju turizma v občini (vprašanja in zapis intervjuja so v Prilogi 1).

Da sem pridobila še želje in pričakovanja ekoturistov, sem raziskala kar nekaj domačih in tujih forumov, kjer sem prebirala, o čem se ekoturisti na forumih največ pogovarjajo. Tako sem poleg teoretičnega profila ekoturista še na primarni način dobila njegove glavne značilnosti.

Kratko anketo sem opravila s turisti, ki sem jih naključno srečala v naši občini v času od 5. julija do 15. avgusta. Štiridesetim turistom v starosti od 15 do 70 let sem zastavila devet vprašanj, da sem dobila njihov odziv in mnenje o turizmu občine Žužemberk, ter kaj v občini najbolj pogrešajo. Tri vprašanja so bila zaprtega tipa, tako da so anketiranci nanje odgovarjali samo z obkroževanjem izbranega odgovora, tri vprašanja pa so bila sestavljena tako, da so anketiranci lahko nanje odgovorili z izbiro več možnih odgovorov, ali pa na prazno črto zapisali svoj odgovor, če v navedenih odgovorih ni bilo navedene možnosti oz. so imeli dodaten predlog. Zadnje izmed vprašanj pa je bilo odprtega tipa. Vprašanja sem sestavila na podlagi potrebe po pridobitvi zelenih informacij, ki bi mi pri analizi pomagale, ter pridobitvi primarnih podatkov o odgovorih turistov (Anketa se nahaja v Prilogi 2).

Opravila sem tudi kratek intervju z lastnikom kmetije z nastanitvijo v občini, kjer sem hotela izvedeti, ali so s svojimi storitvami, ki jih nudijo za goste, zadovoljni, in predvsem, če bi bili pripravljeni domačijo spremeniti v ekokmetijo, v kolikor bi imeli za to možnosti, ter kaj in na kakšen način bi morali pri tem spremeniti. Intervju sem opravila z lastnikom domačije g. Borisom Novakom 18. avgusta 2016 v kraju Sadinja vas, kjer se nahaja njegova Domačija Novak. Tudi za ta intervju sem se dogovorila po telefonu in sem lastniku povedala, s kakšnim razlogom bi opravila ta intervju. Pred začetkom le-tega sem razložila, kakšna je tema moje zaključne strokovne naloge, kaj analiziram in zakaj mi bodo prišle prav informacije, ki jih bom s tem intervjujem pridobila. Zastavila sem mu sedem vprašanj, katerih odgovore sem si zapisovala, intervju pa je potekal 30 minut (vprašanja in zapis intervjuja so v Prilogi 3).

2.2 Občina Žužemberk

Občina Žužemberk leži na jugovzhodnem delu Slovenije v osrčju Dolenjske, obsega velik del Suhe krajine, ki velja za eno najbolj izrazitih kraških pokrajin v Sloveniji, njeno površje je polno planot, uval, vrtač, podzemnih jam, skratka, ima zelo razgibano površje. Občina obsega dolino reke Krke, ki je osrednji vodotok Suhe krajine. Površina občine je 164,3 km², ima 51 naselij, od tega pa je 37 demografsko ogroženih. Občina ima okoli 4600

prebivalcev, ki zaposlitev iščejo predvsem v večjih mestih, kot je npr. Novo mesto, ali pa se preživljajo s samozaposlitvijo, od tega jih je kar nekaj v panogi turizma, ali so zaposleni v lokalnih podjetjih občine Žužemberk (Kostevec, 2005).

2.2.1 Naravne znamenitosti

Reka Krka in Lehnjakovi slapovi sta zelo prepoznavni znamenitosti občine Žužemberk. Reka Krka je edina slovenska lehnjakotvorna reka, ki teče skozi Suho krajino in jo s tem še bolj bogati. Ob lehnjakovih pragovih so v preteklosti zgradili mnoge vodne mline in žage, je pa v zgornjem toku kar 90 lehnjakovih pregrad, ki so najslikovitejše prav v krajih Žužemberk in na Dvoru. Krka je prav tako bogata z ribami, zato je na tem območju zelo razvit ribolov, znana pa je tudi po drugih vodnih športih.

Sveti Peter (888 m) je hrib, ki je vedno bolj popularen med pohodniki. Planinsko društvo iz občine Žužemberk je na njem postavilo kočo, ki je namenjena vsem, ki pridejo na vrh.

Med naravne znamenitosti sodijo tudi dve kraški jami (Črničkova jama in Šolnovo brezno) ter podtalnica Šica, ki ob večjem nalivu dežja pride na površje. Tako je občina Žužemberk bogata tako z naštetimi kot z drugimi izrazitimi kraškimi znamenitostmi (Kostevec, 2005).

2.2.2 Kulturne znamenitosti

Občina ima izjemno kulturno dediščino, ki se je izoblikovala skozi zgodovino. Tako je na območju občine razglašeni 54 kulturnih spomenikov, od tega jih je 12 državnega pomena. Žužemberški grad je slikovita in tipična srednjeveška trdnjava na Slovenskem z dolgo zgodovino. Ostanke gradu se dvigajo na strmem skalovju visoko nad reko Krko. Grad se prvič omenja že leta 1295, in sicer kot posest goriških grofov, nekateri pa menijo, da je stal že v 11. stoletju. Kasneje, po izumrtju goriških grofov leta 1374, preide grad v last Habsburžanov, nekaj let pa naj bi grad imeli v najemu celjski grofje. Najbolj znani lastnik gradu je vsekakor bil Janez Vajkard I., knez Auersperg, vzgojitelj cesarja Ferdinanda III. in tudi prvi minister v habsburški monarhiji. V gradu so bile ječe, kasneje razni uradi in okrajno sodišče, ki se je leta 1893 izselilo od tam. Grad tako začne propadati vse do druge svetovne vojne, ko mu februarja 1945 zavezniška letala z bombardiranjem zadajo zadnji udarec. Grad je zavarovan kot kulturni spomenik, spomeniška služba pa ga je začela prenavljati leta 1957. Nov in večji zagon dobi po letu 1998 z ustanovitvijo odbora za obnovo gradu. Grad oživi večkrat letno, saj je njegov notranji trg lepo prizorišče za razne kulturne in zabavne prireditve. V poletnih mesecih na grajskem dvorišču, v nekdanji vinski kleti in trgu pred gradom potekajo Poletne grajske prireditve, ki jih že od leta 1997 uspešno organizira Turistično društvo Suha krajina. Največ zanimanja in obiskovalcev pritegnejo

Trški dnevi s srednjeveškim dnevom, ki se odvijajo v okviru praznovanja občinskega praznika 15. julija (Znamenitosti občine Žužemberk, 2015).

Na Dvoru pri Žužemberku se nahajata na območju Auerspergovih železolitarn železolitarnski muzej in galerija. Železarna na Dvoru je delovala od leta 1796 do 1891 in je bila eden največjih industrijskih obratov na Dolenjskem. Poleg izdelkov iz litega kovanega železa za gospodarstvo in gradbeništvo so izdelovali tudi predmete umetniškega liva. Med drugimi so izdelovali nagrobne križe, vodnjake, balkonske in mostovne ograje in uporabne in okrasne predmete za hišno rabo, kot so svečniki in krožniki. Železolitarna je leta 1891 zaradi prehude konkurence, slabe rude in prometnih povezav prenehala z delovanjem. Leta 1996 so obnovili ostanke nekdanje kupolne peči z dimnikom, v obnovljenih prostorih nekdanje livarne pa je od leta 2014 odprt železolitarnski muzej in galerija, v kateri so razstavljeni originalni izdelki iz železarne. Prav tako lahko v teh prostorih spoznamo celoten potek vlivanja kovin (Znamenitosti občine Žužemberk, 2015).

Med kulturne znamenitosti v Žužemberku sodijo tudi ostanki rimske ceste. Rimska cesta je vodila iz Ivančne Gorice skozi Žužemberk in Dvor proti Črnomlju. V svojem času je predstavljala glavno povezavo v tem delu Slovenije. Kasneje je bila po tej cesti speljana cesarska trgovska pot. V uporabi je bila vse do leta 1859, ko so zgradili novo cesto po dolini reke Krke. Ob rimski cesti stoji veliko naravnih in kulturnih znamenitosti, med drugimi tudi Naralov križ v občini Žužemberk v bližini Trebče vasi. To je znamenje iz druge polovice 19. stoletja, ki ga je dal postaviti Naralov Jožek v spomin na srečno vrnitev iz svetovne vojne. Rimska cesta se sedaj uporablja za treking, sprehode in kot kolesarska pot za družinsko kolesarjenje. Začetek kolesarske poti je v Ivančni Gorici, zaključni pa se na Dvoru pri Auerspergovi železolitarni. Njena dolžina je 25 km.

Na vzpetini nad Žužemberkom, imenovani Cvibelj, se nahaja največja partizanska grobnica s spomenikom NOB v Sloveniji. V njej so pokopani posmrtni ostanki skoraj večine izmed 1140 padlih partizanov, ki so izgubili svoje življenje v Suhi krajini. Spomenik je delo kiparja Marjana Tepine, postavljen je bil leta 1961 in je visok 16 m, skupaj z betonskim podstavkom pa 25 m. Spomenik ima status kulturnega spomenika in status spomenika tujih armad (Znamenitosti občine Žužemberk, 2015).

Med pomembnejše kulturne spomenike sodijo še (Kostevec, 2005):

- Praznikova domačija v Borštu;
- rimski nagrobniki;
- ostanki antičnih naselbin in gomil;
- skupine kozolcev;
- mnoge cerkve.

Občina ima zelo razgibano kulturno življenje, saj ima kar nekaj pevskih društev in zborov, veliko pa je tudi ostalih društev, ki so zelo aktivna (Turistična ponudba občine Žužemberk, 2015):

- turistično društvo: je med prvimi v Sloveniji pridobilo status društva, ki deluje v javnem interesu;
- vinogradniki: vinorodna območja zasajajo s cepljenimi trsnimi sadikami;
- društvo kmečkih žena: prirejajo razne razstave z domačimi dobrotami;
- društvo podeželske mladine: društvo organizira mnogo tradicionalnih prireditev in je namenjeno druženju podobno mislečih mladih;
- konjerejsko društvo;
- gasilska društva.

2.2.3 Nastanitvene in rekreativne zmogljivosti

Kot registrirane nastanitvene zmogljivosti v občini Žužemberk ima občina tri domačije s prenočišči, izletniško kmetijo, zidaniški turizem v eni izmed zidanic ter oddajo apartmajev (Turistična ponudba občine Žužemberk, 2015):

- Domačija Novak: nastanitvene zmogljivosti s sedemnajstimi ležišči v osmih sobah s kopalnico;
- Domačija Krnc: ponuja apartmaje in sobe za sedemnajst oseb;
- Domačija pri Malči: ima dve dvoposteljni sobi in dvaindvajset skupnih ležišč;
- Izletniška kmetija Meden: v bližnji prihodnosti bodo na voljo še prenočišča;
- Zidanica Ludvikov Hram: en apartma za štiri osebe;
- Apartmaji Petrovič: dva apartmaja za skupaj deset oseb.

V Žužemberku je še šest gostinskih objektov, od katerih samo eden ponuja prenočišča, ter ena turistična kmetija (Turistična ponudba občine Žužemberk, 2015):

- Koren gostinstvo in turizem: ponuja enoposteljno sobo, dve dvoposteljni sobi, dve triposteljni ter apartma za pet oseb;
- Turistična kmetija Štupar: ne ponuja prenočišč.

Pod žužemberškim gradom, na obrežju reke Krke, se nahaja športni park Loka, ki je idilična lokacija za razne športne in rekreativne aktivnosti, saj se tam nahaja igrišče za nogomet, igrišče za odbojko na mivki in prostor za ostale aktivnosti in vodne športe. V zadnjem času postaja v poletnih mesecih tudi priljubljena točka za krajši postanek, zlasti z avtodomom, saj ima športni park urejeno kopalnišče, primerno pa je tudi za kampiranje. Park Loka bo v prihodnjem letu vključen tudi v mrežo postajališč za avtodome po Sloveniji, se pa bosta v naslednjih dveh letih vključili še dve počivališči na območju občine Žužemberk. V tri kilometre oddaljenem kraju Stavča vas se nahaja urejeno kopalnišče ob reki Krki, ki je zaradi urejene in lepe lokacije vedno bolj obiskano, ima pa

tudi igrišče za odbojko na mivki in igrišče za nogomet. Na obeh omenjenih lokacijah vsako leto potekajo turnirji v odbojki na mivki, ki so zelo dobro organizirani in obiskani.

V nadaljevanju bom v Tabeli 2 predstavila aktivnosti, ki se največkrat pojavljajo v povezavi z ekoturizmom, in primere aktivnosti, ki bi bili najbolj primerni v občini Žužemberk. S tem želim preveriti, ali se aktivnosti, ki se v literaturi opisujejo kot največkrat povezane z ekoturizmom, lahko umesti v našo občino.

Tabela 2: Pogoste aktivnosti v povezavi z ekoturizmom

AKTIVNOSTI	OPIS AKTIVNOSTI	PRIMER AKTIVNOSTI V OBČINI
opazovanje divjega življenja	opazovanje živali v njihovem naravnem okolju	opazovanje divjih živali v gozdu (ptice, srne, divji prašiči,..)
pohodi in treking	hoja skozi različne ekosisteme, z namenom občudovanja narave	sprehodi po različnih poteh v občini (npr. stara rimska cesta, pohod na Sveti Peter, sprehodi po vinskih goricahtd,..)
zgodovina kraja	obiski območij kulturne dediščine in zgodovine lokalne oblasti	obisk gradu, območja Auerspergove železarne, cerkve, itd.,
fotografiranje narave	občudovanje in fotografiranje narave in vseh njenih komponent	fotografiranje reke Krke in Lehnjakovih pragov,kraških znamenitosti,..
rafting	vodni šport,spust s čolnom po brzicah reke	spust po reki Krki
kajak, kanu	uporaba kajaka in kanuja kot vodni šport ali opazovanje vodnega ekosistema	spust po reki Krki
jahanje konj	jahanje kot rekreacija ali za ogled in raziskovanje kraja	jahanje po različnih in zanimivih krajih v občini

Vir: D. Korosi, Environmental and social impacts of ecotourism, 2013, str. 21, tabela 2.3.

V tabeli nisem navedla pogostih aktivnosti, kot so potapljanje, snorkljanje, planinarjenje, ipd., ki so primerne za kraje, kjer imajo v bližini morje, gore, ipd., bi pa jih prav tako lahko nadomestili z vodnimi aktivnostmi na reki Krki in s pohodi na okoliške hribe.

2.3 Turizem v občini Žužemberk

V letu 2014 so turistični delavci in ponudniki nočitvenih zmogljivosti v Občini Žužemberk imeli 522 nočitev, od tega je bilo 90,8 odstotka tujih in 9,2 odstotka domačih turistov. V letu 2013 je bilo 648 nočitev, od tega 55,7 odstotka tujcev in 44,3 odstotka domačih turistov. Opazna razlika je v tem, da je v letu 2013 prenočilo 361, v letu 2014 pa 474 tujcev. Največji upad je pri domačih turistih, saj jih je lani prenočilo le 48, v letu 2013 pa

287. Od tujih turistov je bilo največ Nemcev, prenočilo jih je 46, sledijo Italijani (29), Američani (25), Avstrijci (23), Francozi (22), Švicarji (14), Kanadčani (10), Belgijci (8), Hrvati (6). Prenočili so tudi državljani Nizozemske in Velike Britanije (4), iz Bosne in Hercegovine (3), iz Slovaške, Srbije in Poljske (2). Zanimivo je tudi to, da so prenočili tudi po en Bolgar, Estonec, Irek in Japonec (Kostevec, 2015).

Največ nočitev so imeli na Domačiji Novak, kar predstavlja 67,8 odstotka vseh nočitev v občini, sledi zidanica Ludvikov hram z 11,8 odstotka, apartmaji Petrovič z 10,7 odstotka ter Domačija Krnc z 9,6 odstotka. V analizo niso izbrani podatki dveh ponudnikov prenočišč, saj občina o njihovem beleženju nočitev nima podatkov.

Po zbranih podatkih je na območju občine Žužemberk šest ponudnikov nastanitve, občina pa ima nastanitvenih zmogljivosti skupaj za 90 oseb. Glede na nastanitvene zmogljivosti je zasedenost prenočitvenih kapacitet na območju občine Žužemberk le 3,4 odstotka, kar pa ne spodbuja sobodajalcev k bolj aktivnemu delovanju in povezovanju. V zadnjih treh letih se je na območju občine Žužemberk zaprla ena turistična kmetija in ena gostilna z osmimi ležišči, bodo pa kmalu na voljo prenočišča na izletniški kmetiji Meden (Kostevec, 2015).

Pri ogledu znamenitosti občina nima podatkov o številu turistov, saj si turisti znamenitosti ogledujejo sami, o znamenitostih pa se pozanimajo med krajani, preko spleta ali na turističnem društvu. Podatek, ki ga ima občina, je le za vodene ogled gradu. V letu 2015 je imelo turistično društvo v gradu 1254 vodenih obiskovalcev, ker pa ima grad odprt vhod, si ga je brez vodenja ogledalo še okoli 4000 obiskovalcev (Kostevec, 2015).

Občina Žužemberk je kot turistična destinacija z njenimi znamenitostmi objavljena na Slovenskem turističnem portalu (STO), Turistični zvezi Slovenije (TZO), regijski destinacijski organizaciji (RDO Dolenjska), vključena je tudi v združenje zgodovinskih mest Slovenije (ZZMS).

3 ANALIZA REZULTATOV RAZISKAVE

3.1 Intervju s predsednikom turističnega društva

Gospod Kostevec je na prvo vprašanje (zapis intervjuja se nahaja v Prilogi1) o trenutnem razvoju turizma povedal, da se po njegovem mnenju ne razvija dovolj dobro, da ni pravih prebojnih učinkov. Zapiirajo se tudi nekatere kapacitete, vsi pa pričakujejo, da bo za kraj vse naredila občina. Poudari predvsem to, da občina ne more vsega storiti sama, da so potrebne ideje in želje po ustvarjanju, oni pa lahko tem idejam sledijo in pri tem pomagajo. Pomanjkanje vidi tudi v označevanju, saj so v občini potrebne večje oznake in tudi boljše označevanje, pove pa tudi, da je želja občine v prihodnosti pridobitev elektronsko

turističnega informacijskega terminala, na katerem bi dobili turisti vse informacije in znamenitosti našega kraja.

Kot znamenitosti in storitve, ki turiste v naši občini najbolj privlačijo, je naštel predvsem kulturne znamenitosti, kot so grad, cerkve, večstoletne lipe ter naravne znamenitosti. Tu pa je kot glavno znamenitost navedel reko Krko z Lehnjakovimi pragovi in vsemi športi in aktivnostmi, povezanimi z njo.

Ekoturizem je opisal kot vse, kar je povezano z naravo, odgovornim obnašanjem v naravi, seznanjanjem turista z informacijami kraja, okušanjem domače ekohrane in pijače, nastanitvijo v turističnih kmetijah ali manjših nastanitvenih objektih v domačem okolju. Ponudba, ki bi jo v Žužemberku uvrstili najvišje, so razne prireditve, še posebej zgodovinsko obarvane, ki se prirejajo v občini, športne aktivnosti in nemalo kulturnih in naravnih znamenitosti.

To, da ekoturizem predstavlja tržno nišo, se sogovornik popolnoma strinja, pravi le, da je problem denar, saj tisti, ki ga nimajo, posegajo po poceni in umetni hrani, medtem ko ekoturisti po navadi ne gledajo na denar, ampak predvsem na to, da jedo domačo ekohrano in pijejo tako pijačo. V občini je možnosti za doma pridelano hrano veliko, kar bi bilo treba le znati dobro in predvsem v pravi smeri izkoristiti.

Kot največje omejitve in tveganja za razvoj ekoturizma v občini meni, da so to administrativna dovoljenja, saj je v občini dovolj ponudbe in tudi možnosti, vendar pa so ljudje tisti, ki si nočejo povzročati stroškov in dela z urejanjem papirjev, pridobivanjem dovoljenj, certifikatov, da bi potem lahko ponudbo in storitve ponujali javno in kot turistično.

O idejah oziroma načrtih za nadaljnji razvoj je sogovornik najprej poudaril, da je tukaj pomembno prilagajanje občine. Občina je sedaj že vključena v mrežo ustavljanja z avtodomom, v planu do leta 2018 pa so tri taka postajališča. Tukaj je pomembno, da se ljudje ustavijo in tudi zadržijo vsaj dan ali dva. V načrtu je tudi center pri železnicah, kjer bi naredili tudi turistično-informacijski center (v nadaljevanju TIC) muzejski kompleks ter športno-rekreacijski center na Dvoru in na Loki v Žužemberku. Ideje in načrte občina ima, potrebno pa je še financiranje in potrebne so različne povezave. Možnosti so tudi za rekreacijski center ob reki in na reki Krki, naravno kopališče je že načrtano v Žužemberku, žal pa formalno še ni v Stavči vasi. Tudi konjerejci so tisti, ki imajo zelo zanimive lokacije in koče, ki pa bi jih bilo treba izkoristiti tudi za druge namene in ne le za lastne potrebe, saj v tem primeru niso velikokrat v uporabi. Še enkrat je poudaril, da je ena najbolj potrebnih pridobitev za občino elektronski TIC, ter da v občini manjka ljudi, ki bi bili na svoj kraj bolj ponosni.

Strinjal se je s tem, da bi z večjim poudarkom kulturnih in naravnih znamenitosti kot obliko ekoturizma v naše kraje privabili večje število turistov, vendar pa je ob tem povedal, da še vedno manjka več ponudbe z ekohrano in pijačo, saj je v občini zaenkrat samo Domačija Novak tista, ki pripravlja doma pridelano naravno in organsko hrano, ter izletniška kmetija Meden, ki pa temelji predvsem na pristni domači hrani. Vse je odvisno od ljudi, gostincev in ostalih v zvezi s tem, za kakšno ponudbo se bodo odločali.

Občina ima priložnosti in potencial za razvoj ekoturizma. To je na zadnje vprašanje potrdil sogovornik. V občini se že sedaj odvija ocenjevanje samorodnic, naravnih trt, ki so zasajene v kraju Hinje, prav tako vsako leto poteka ocenjevanje domačih klobas, t. i. klobasijada. Težavo predstavljajo predvsem birokratske ovire ter pomanjkanje prenočišč. Njegova želja je tudi, da bi se malo bolj razširil zidaniški turizem, saj je v občini veliko urejenih in lepih zidanic, le ena pa je taka, ki oddaja prenočišča. Dobro bi bilo, da bi v bližini te zidanice odprli še kakšno s to dejavnostjo, saj bi bilo to primerno za večje skupine oziroma večje število ljudi, pri čemer je prav tako zopet pomembna ponudba ekohrane in pijače, za katero je dovolj pogojev.

3.2 Pregled forumov ekoturistov

Da bi dobila jasen in boljši profil ekoturista, sem pregledala kar nekaj domačih in tujih forumov, kot so Ecotourism Travel Tips & Trip Ideas Forum, The Ecotourism Portal & ProfessionalNet, ecoclub.com- international ecotourism club, Ekoturizem in življenjski stil, Ecotourism forum & sustainable tourism debates na facebook strani itd. Prebirala sem razne pogovore med ekoturisti o tem, kaj si svetujejo, po čem povprašujejo, kaj pohvalijo, katere destinacije si priporočajo, itd. Ugotovila sem, da najbolj priporočajo destinacije, ki temeljijo na naravi, veliko je želja po opazovanju živali, tu so še teme o pohodništvu, kolesarjenju, skratka, vse, kar je povezano z naravo. Destinacije, ki imajo urejeno označevanje, ozaveščajo turista o varovanju okolja, so med ekoturisti zaželeni. Zelo jim je pomembno, da imajo destinacije veliko kulturnih znamenitosti, zanimajo jih kultura, lokalne navade, izmenjujejo izkušnje in mnenja o destinacijah, ki so jih obiskali.

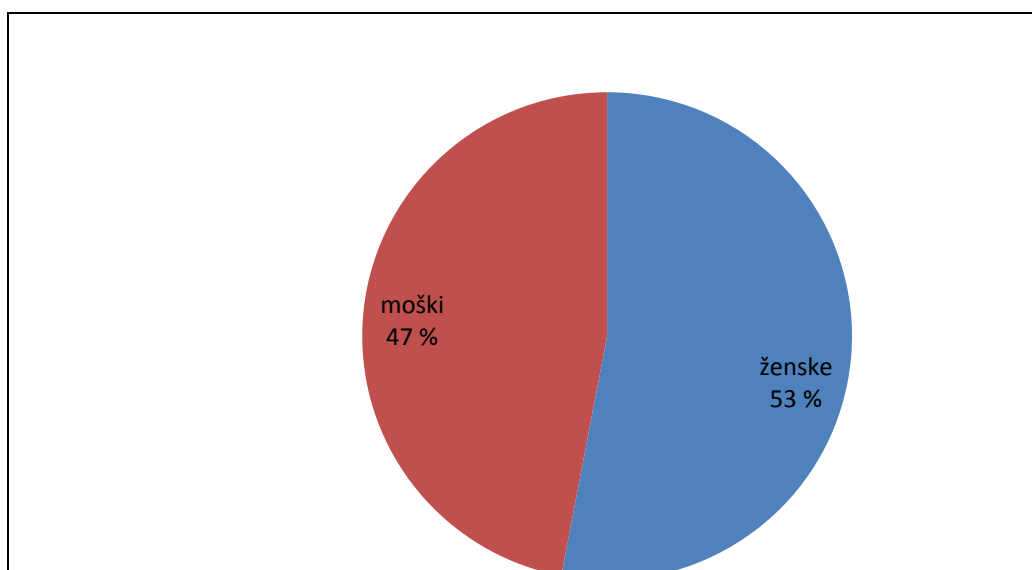
Največkrat povprašujejo po nastanitvah, ki niso hoteli in večji nastanitveni objekti, temveč želijo bivati na turističnih kmetijah, v privatnih sobah, v predelih, ki so odmaknjeni od mesta, predvsem, da so nekje v naravi. Veliko jim pomeni ekohrana. Pravzaprav si delijo izkušnje, priporočila o tem, kako so okušali lokalno hrano in pijačo, lokalne specialitete, seveda pa vedno raje plačajo več za eko in organsko hrano kot za umetno narejene izdelke. Pri tem pa tudi zahtevajo ustrezno kakovost za storitev, ki so jo plačali. Na turističnih kmetijah jim je pomembno, da jedo njihovo domačo in ekohrano, napišejo, kakšne so bile njihove izkušnje v določenih nastanitvenih objektih in destinacijah. Ne marajo masovnega turizma, tako da se takim destinacijam izogibajo in jih ne obiskujejo, prav tako ne marajo turistov, ki neodgovorno ravnajo z naravo in ne spoštujejo lokalne kulturne dediščine. Kot

sem že omenila, mi je dal pregled forumov jasno sliko o profilu ekoturista, saj sem z njihovimi komentarji in pogovori dobila nekakšen pregled o tem, kakšni turisti so, kaj jim je pomembno, kaj imajo radi in česa ne marajo.

3.3 Analiza ankete turistov

V anketi je sodelovalo 40 ljudi, od tega je bilo 53 odstotkov žensk in 47 odstotkov moških turistov (Slika 2) v starosti od 15 do 65 let.

Slika 2: Spolna struktura vzorca v %



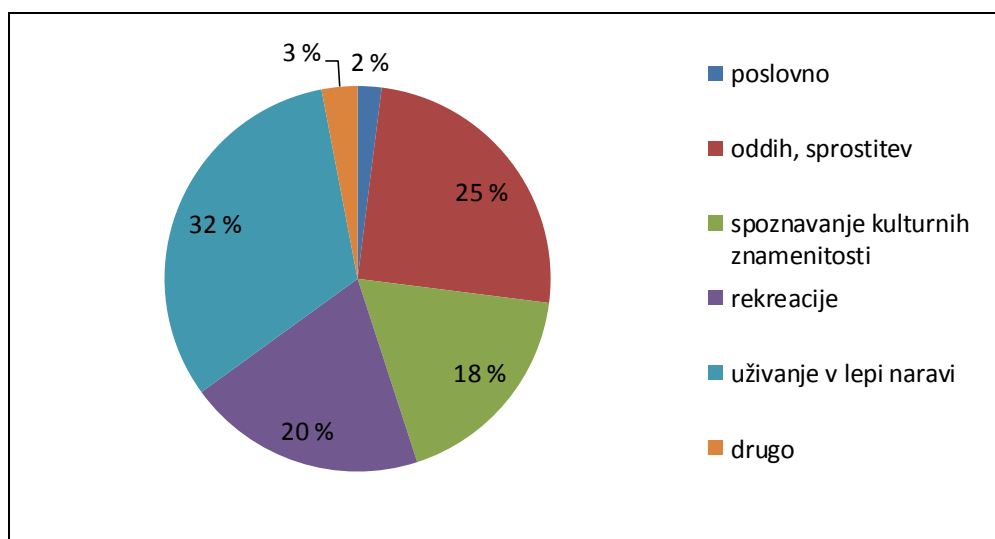
Slika 3 prikazuje, da je bilo največ anketiranih (37,5 odstotka) iz starostnih skupin od 36 do 49 let in 35 odstotkov od 26 do 35 let. Tretja starostna skupina po številu anketiranih je bila od 50 do 65 let, teh je bilo 15 odstotkov. Najmanj anketirancev (12,5 odstotka) je bilo iz starostne skupine od 15 do 25 let.

Slika 3: Struktura anketiranih po starosti v %



S prvim vprašanjem v anketi sem od turistov želela izvedeti, kakšen je bil namen njihovega obiska občine Žužemberk. Rezultati odgovorov so prikazani na Sliki 4.

Slika 4: Namen obiska občine Žužemberk

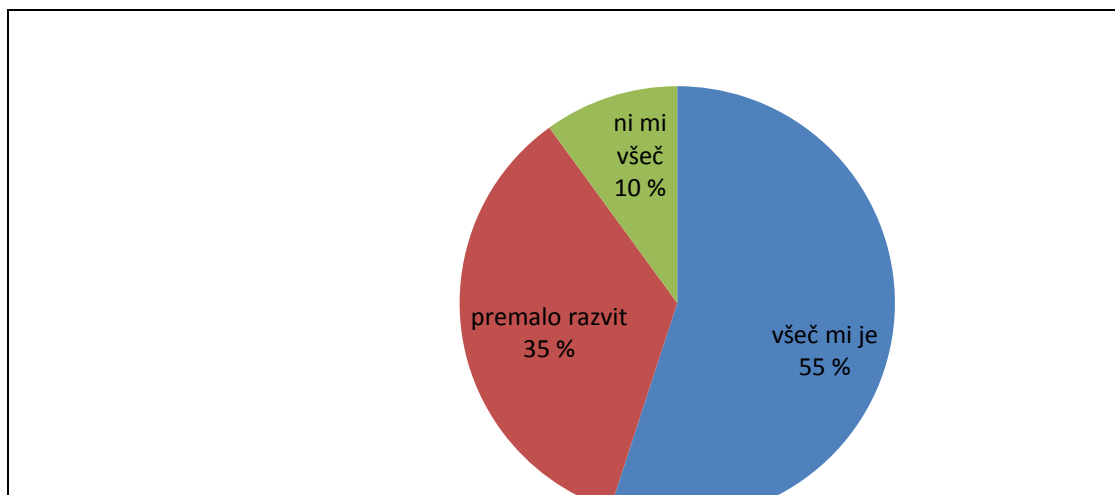


Iz Slike 4 je razvidno, da je 32 odstotkov anketiranih občino obiskalo z namenom uživanja v lepi naravi. S 25 odstotki jim sledijo turisti, ki so v občini zaradi oddiha in sprostitve. 20 odstotkov jih je v občino prišlo zaradi rekreacije, takoj za njimi pa so z 18 odstotki turisti prišli z namenom spoznavanja kulturnih znamenitosti. Le 2 odstotka anketiranih je v občini bilo poslovno, 3 odstotki pa so za odgovor navedli druge možnosti, to so obiski sorodnikov in prijateljev.

Z drugim vprašanjem sem želela izvedeti, kakšno je mnenje anketirancev o turizmu v občini. Več kot polovica vprašanih, 55 odstotkov, je s turizmom v občini zadovoljna

oziroma jim je všeč, 35 odstotkov jih meni, da je turizem v občini premalo razvit, 10 odstotkom pa turizem v občini ni všeč.

Slika 5: Mnenje turistov o turizmu v občini Žužemberk



Pri tretjem vprašanju je bilo možnih več odgovorov, anketiranci pa so lahko dodali tudi svoj predlog. Odgovori na to vprašanje so mi pokazali, kakšne so pomanjkljivosti v turistični ponudbi, oziroma kaj je tisto, kar so turisti pri svojem obisku najbolj pogrešali. V Tabeli 3 je prikazano število odgovorov na posamezno možnost ter odgovori v odstotkih.

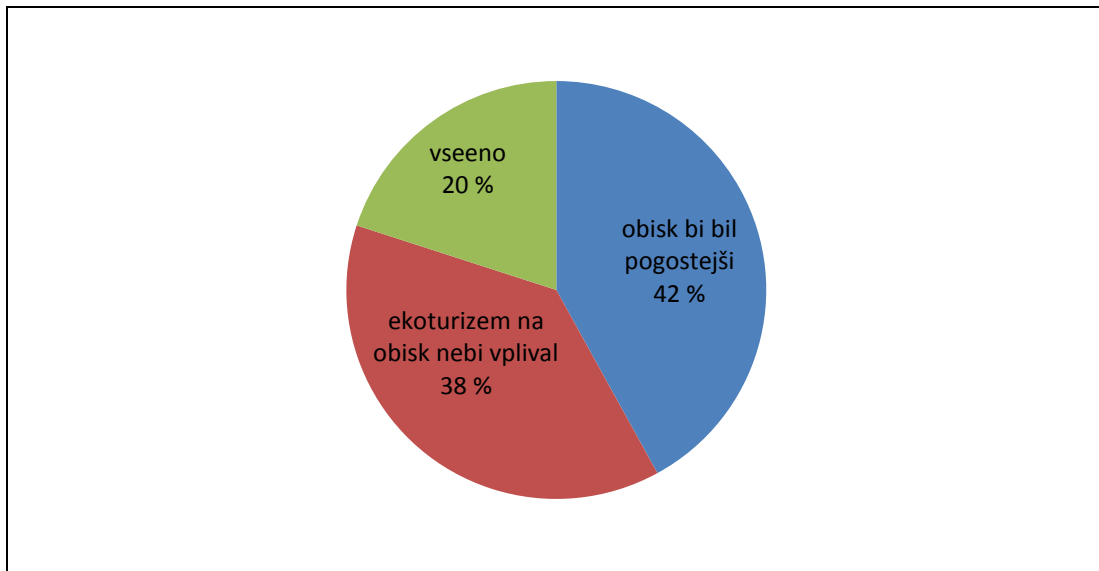
Tabela 3: Področja pomanjkljivosti v turistični ponudbi občine Žužemberk

Pomanjkljivosti v turistični ponudbi	Število odgovorov	Odgovori v %
več aktivnosti	12	13,63
več kulturnih in zabavnih prireditev	23	26,14
ponudba lokalne hrane in pijače	18	20,45
boljše označevanje	17	19,31
TIC	16	18,18
drugo	2	2,27

Največje število odgovorov se je nanašalo na potrebo po več kulturnih in zabavnih prireditvah, takšnih odgovorov je bilo triindvajset oziroma 26,14 odstotka. Z osemnajstimi odgovori oziroma 20,45 odstotka jim sledi ponudba lokalne hrane in pijače. Takoj za tem sledi boljše označevanje s sedemnajstimi odgovori oziroma 19,31 odstotka ter turistično-informacijski center s šestnajstimi odgovori oz. 18,18 odstotka. Dvanajst oz. 13,63 odstotka jih meni, da je v občini potrebnih več aktivnosti, 2 oz. 2,27 odstotka pa sta navedla, da manjkajo trgovine s spominki in več turističnih informacij.

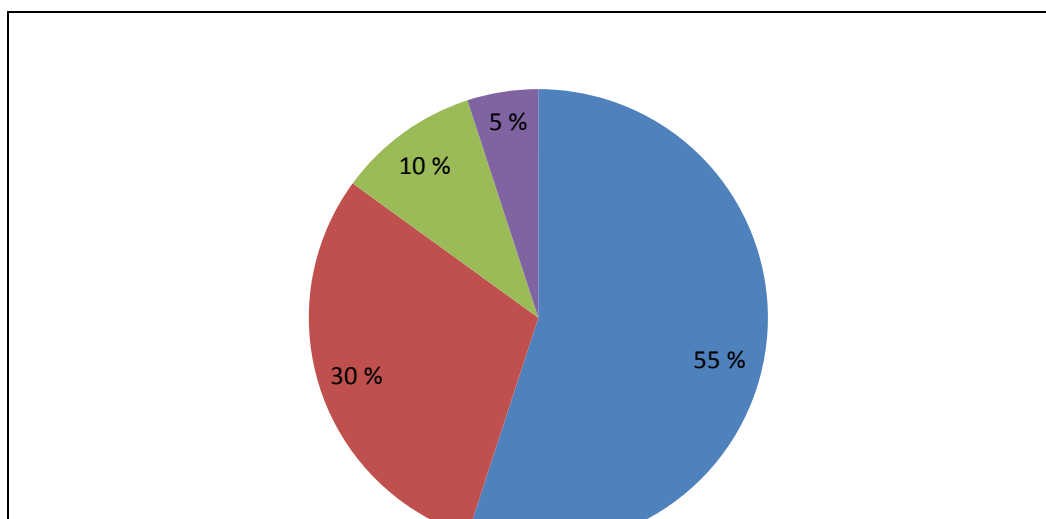
Pri četrtem vprašanju me je zanimalo, ali bi turisti v primeru razvoja ekoturizma pogosteje obiskali občino oziroma bi prišli s tem razlogom. Pri tem vprašanju jih je 42 odstotkov odgovorilo pritrdilno, kar pomeni, da bi občino obiskali pogosteje, 38 odstotkov jih je odgovorilo, da ekoturizem na njihov obisk ne bi vplival, 20 odstotkom pa je vseeno.

Slika 6: Vpliv razvoja ekoturizma na obisk turistov



Pri petem vprašanju me je zanimalo, kakšno je mnenje turistov o vplivu ekoturizma na občino. Odgovori so pokazali, da kar 55 odstotkov anketirancev meni, da bi imel ekoturizem na občino boljši vpliv, 30 odstotkov je mnenja, da ekoturizem na občino ne bi imel nobenega vpliva, 10 odstotkov je takih, ki menijo, da ekoturizem ni primeren za občino, in 5 odstotkov je tistih, ki niso vedeli, kakšen vpliv naj bi imel ekoturizem.

Slika 7: Vpliv ekoturizma na občino Žužemberk



V šestem vprašanju sem anketirance spraševala o pozitivnih učinkih, ki jih po njihovem mnenju prinaša ekoturizem. V Tabeli 4 je prikazano število odgovorov in odgovori v odstotkih.

Tabela 4: Pozitivni učinki razvoja ekoturizma v občini Žužemberk

Pozitivni učinki	Število odgovorov	Odgovori v %
večji prihodek od turizma	23	25,84
manj onesnaženo okolje	30	33,71
več delovnih mest	19	21,35
večja prepoznavnost kraja	17	19,10

Največ odgovorov, kar trideset oz. 33,71 odstotka, kaže, da bi razvoj ekoturizma prispeval k manj onesnaženemu okolju, s triindvajsetimi odgovori oz 21,35 odstotka sledijo tisti, ki menijo, da bi s tem pridobili več delovnih mest, sedemnajst oz 19,10 odstotka pa meni, da bi bila z ekoturizmom prepoznavnost kraja večja.

Na zadnje vprašanje, ki je bilo odprtega tipa, so imeli anketiranci možnost napisati, kaj bi bilo treba spremeniti, da bi bil razvoj ekoturizma večji. Odgovori so bili različni, zato bom navedla samo najpogostejše in najbolj primerne v spodnjem seznamu:

- potrebnih bi bilo več namestitvenih objektov (zlasti turistične kmetije);
- ponudba ekohrane in pijače bi morala biti večja in bolj pestra;
- potrebnih je več turističnih informacij na kraju samem in boljše označevanje;
- večje število športnih in rekreativnih površin;
- vodeni ogledi.

3.4 Intervju z lastnikom Domačije Novak

V intervjuju, ki sem ga izvedla z lastnikom Domačije Novak v občini Žužemberk (zapis intervjuja se nahaja v Prilogi 3), sem pridobila informacije o tem kakšne storitve nudi Domačija Novak za svoje goste. To je predvsem naravna in eko hrana, meso uporabljeno v kuhinji je od domačih živali, kupljeno pri lokalnih kmetih, ki so hranjene s travo. Ostale storitve, ki jih nudijo so tudi zelo zanimive, predvsem spanje na kozolcu in možnosti da gredo gostje na njivo, kjer lahko okopavajo, sadijo in vidijo kakšno je delo na njivi. Tu so še kuharski tečaji, kjer uporabljajo sestavine, najdene v naravi. Vsa njihova ponudba je zelo pestra, predvsem pa se trudijo da je vsa hrana naravna in domača.

Z enim od vprašanj, sem hotela izvedeti, kakšno je mnenje sogovornika o ekoturizmu, za kar meni, da je to naravi prijazen turizem, ki ne uničuje, predvsem pa ni množičen, kar daje območju še dodaten čar. Meni tudi, da je ekoturizem potencial za nova delovna mesta in razvoj območja. S tem sem ugotovila, da ima sogovornik predvsem jasno sliko o pojmu ekoturizma, saj je njegov opis nekakšna posplošena verzija o teoretičnem zapisu pojma.

Svojo kmetijo sogovornik nebi želel spremeniti v ekološko predvsem iz razloga kot so omejitve, pravila in certifikati, ki bi jih bilo potrebno pri tem pridobiti. Meni, da jih ne potrebuje, saj njihovo delo že sedaj temelji na ekoponudbi, po kateri so prepoznavni, njihovi gostje pa to cenijo. Razlog, s katerim pa bi kmetijo spremenil v ekološko pa je predvsem želja, da bi bil ekoturizem bolj razširjen in da bi več ljudi pridelovalo ekohrano. Tukaj bi se z njegovimi trditvami strinjala, saj je za spremembo kmetije v ekološko, potrebne kar nekaj birokracije, ki pa bi mu prinesla samo dodatne ovire in delo, po drugi strani pa bi bil za kraj to napreden korak pri razvoju ekoturizma.

Njihov vložek pri razvoju ekoturizma, je lahko predvsem ozaveščanje ljudi, da naj v naravo ne posegajo preveč, sogovornik pa je podal tudi nekaj predlogov, s katerimi bi lahko pri tem pripomogli. Poleg ozaveščanja pa so tukaj še storitve, katere nudijo pri njih, za katere meni, da bi morale biti v občini bolj razširjene tudi med ostalimi ponudniki.

Z naslednjim vprašanjem pa sem želela izvedeti kaj so v smeri ekoturizma naredili oni. Sogovornik, mi je povedal, da se je že v zadnjih nekaj letih v smeri ekoturizma kar nekaj spremenilo. Velik poudarek so dali predvsem oni, saj pred tem, ko so obrt imeli njegovi starši, niso pridelovali toliko domače hrane, na njivi so uporabljali škropiva, predvsem pa je bilo manj obdelovanih njiv. Povečali in predvsem prenovili so hišo, katero so uredili v domačem slogu, zraven postavili kozolec, zlasti pa so razširili ponudbo domače hrane in pijače. Kot sem tudi sama ugotovila, na kraju intervjuja, ki je bil kar v prostorih njihove domačije, je njihova ponudba pestra in zanimiva, prostor pa je urejen v domačem slogu, ki izstopa iz povprečnih nastanitvenih objektov in je zaradi tega še toliko bolj privlačen in zanimiv.

Pri zadnjih dveh vprašanjih pa me je zanimalo še, kaj bi tu lahko spremenili in če bi pri tem rabili veliko finančnih sredstev. Sogovornik pove, da bi lahko spremenili oziroma dodali še marsikaj in da imajo kar nekaj idej, najbolj pa bi radi obnovili stari hlev, ki bi ga spremenili v trgovino, kjer bi prodajali svoje domače izdelke, namenjene njihovim gostom in ostalim turistom v občini. To si želijo zato, da bi tako še bolj širili prodajo domačih in ekoizdelkov ter še dodatno povečali svojo ponudbo. V prvem nadstropju hleva želijo narediti apartma za približno štiri osebe. Tako bi povečali tako svoje nastanitvene zmogljivosti kot tudi nastanitvene zmogljivosti v občini, kjer je teh bolj malo. Pri tem pa bi bilo seveda potrebnih kar nekaj finančnih sredstev, za kar meni, da občina na to ne bi imela

veliko vpliva, lahko bi le pomagala pri pridobivanju evropskih nepovratnih sredstev ali subvenciji.

SKLEP

Glavni cilj zaključne strokovne naloge je bil preučiti in predstaviti možnosti za razvoj ekoturizma v občini ob analiziranju stanja turistične ponudbe, analiziranju opravljenega intervjuja z »občinarjem« in turistično kmetijo v občini ter opravljeno anketo s turisti. Seveda sem se najprej seznanila s pojmom ekoturizem in njegovimi značilnostmi ter preučila ekoturiste tako v literaturi kot po forumih, da sem pridobila vse potrebne podatke. Ugotovila sem, da za razvoj ekoturizma obstaja velik potencial, saj je tukaj narava tista, ki je občino obogatila s svojimi lepotami in značilnostmi. Treba je le prepoznati priložnosti in prednosti, ki jih imamo v občini, ter jih znati izkoristiti. Menim, da je tukaj potencial tudi v mladih, ki bi jih bilo treba bolj vključevati v razvoj ekoturizma, saj so polni novih in inovativnih idej.

Ekoturizem na eni strani skrbi za varovanje okolja in ozaveščanje tako lokalnega prebivalstva kakor obiskovalcev, na drugi strani pa prinaša razvoj. To sem lahko potrdila z rezultati ankete, saj so se anketiranci strinjali, da bi ekoturizem lahko veliko prispeval k ohranjanju okolja, povečanju prihodka od turizma in odprl nova delovna mesta. Odgovori so pokazali, da je okoljska osveščenost ljudi vedno večja, vedno bolj se tudi zavedajo, da je turizem pomembna gospodarska panoga, ki prinaša prihodek od turizma in nova delovna mesta. Seveda pa je turizem prav tako pomemben za sam kraj in njegovo večjo prepoznavnost. Tudi vprašanje, ali bi razvoj ekoturizma imel na občino večji vpliv, sem z anketo potrdila, saj se je s tem strinjala več kot polovica anketiranih, prav tako so potrdili, da bi bil njihov obisk v tem primeru pogostejši. Anketirancem je v občini izredno všeč narava, kar dokazuje, da je občina privlačna za turiste zaradi njenih naravnih danosti, občino obiščejo tudi zaradi oddiha in sprostitve ter rekreacije.

Tako z anketo kot intervjujem sem pridobila enake informacije o pomanjkljivostih ponudbe v občini: več namestitvenih objektov, boljše označevanje, turistično-informacijski center, za ekoturiste zelo pomembna domača in ekoponudba hrane in pijače, več kulturnih in zabavnih prireditev, ostali odgovori pa so bili v skoraj enakih odstotkih oz. so bile te razlike zelo majhne. Enako je potrdil predsednik turističnega društva, ki je večkrat poudaril problem slabega označevanja v občini, pomanjkanja informacij o znamenitostih ter birokratske ovire, zaradi katerih ljudje ne želijo registrirati določenih dejavnosti. Vse to pa ekoturisti od destinacije pri svojem obisku tudi pričakujejo, kar sem ugotovila pri branju forumov ekoturistov.

Pomemben del ekoturizma so tudi ekoturistične kmetije, ki kraju predstavljajo priložnost za večji razvoj tako podeželja kot samega kraja, pomembne so za ohranjanje kulturne

dediščine naravnega okolja, lokalnih običajev in seveda kmetijstva, saj so ekološki kmetijski izdelki tisti, ki dopolnjujejo ekološko ponudbo. To pa v občini predstavlja problem, saj zaenkrat nima registrirane nobene ekološke kmetije, s pridelavo ekohrane in pijače pa se ukvarja le ena izmed kmetij z nastanitvijo. Z intervjujem lastnika omenjene kmetije sem ugotovila, da se tudi oni ne želijo preimenovati v ekokmetijo, saj so tukaj zopet določena pravila, omejitve in potrebni certifikati, za katere pa pravijo, da jih ne potrebujejo, ker bi si s tem samo povzročali dodatno delo in stroške. Kot pravijo, tudi certifikata ne potrebujejo, saj imajo že sedaj ekoponudbo hrane in pijače, po kateri so prepoznavni, dodatnega naziva pa ne potrebujejo. Tukaj podajam svoj predlog, v katerem menim, da bi morala država odpraviti ali zmanjšati presežno birokracijo, s tem pa bi lahko pridobili več registriranih dejavnosti s področja ekološkega kmetovanja, saj prav to v naši občini predstavlja velik problem, ki sem ga zaznala tako v intervjuju s predsednikom turističnega društva kot z lastnikom domačije. »Suhokranjski« ljudje, kot so poimenovani prebivalci občine, se izogibajo dodatnim stroškom in delu, potrebnem za pridobivanje vseh papirjev in certifikatov, da bi lahko javno prodajali svoje izdelke in storitve in uradno registrirali svoje kmetijske dejavnosti. Skromnost, strah pred neuspehom in premajhne želje po razvoju so tiste, ki prebivalce ustavljajo pri nadaljnjem in boljšem razvoju turizma in večjim prihodkom.

Iz podatkov o nočitvah v občini leta 2014 lahko vidimo, da je število nočitev zelo majhno, kar kaže na to, da se turisti v občini ustavijo le za nekaj ur oz. prihajajo le na enodnevne izlete. Ta problem bo občina skušala rešiti s prostori za avtodome, da bi turisti ostali v kraju vsaj dan ali dva. Imamo veliko pohodniških poti, ki bi se lahko bolje predstavljale na turističnem trgu, saj je občina bogata z vinskimi goricami, vsaka pot do tja pa je zanimiva, polna naravnih lepot in znamenitosti.

Težavo s pomanjkanjem informacij občina načrtuje rešiti s turistično-informacijskim centrom oz. elektronskim terminalom, ki je v načrtu za naslednja leta, kot mi je potrdil predsednik turističnega društva. S tem bi bil zopet rešen eden izmed velikih primanjkljajev v občini, saj bi bila to za kraj velika pridobitev. Kot sem z analizo ugotovila in že omenila, se občina srečuje s pomanjkanjem nastanitvenih zmogljivosti. Na občini trdijo, da lahko pri razvoju le-te le pomagajo, več ne zmorejo. Na Domačiji Novak so mi povedali, da od občine ne pričakujejo pomoči pri širjenju storitev, morda so zanimiva le evropska nepovratna sredstva. Ugotavljam, da bi morala občina bolj jasno opredeliti, kakšna je lahko njena pomoč pri novih idejah, ali je ta lahko tudi finančna in razvojno ugodna ali zgolj podpora ipd. Zaenkrat se bodo prenočišča uredila le na eni izmed izletniških kmetij, bi pa občina nedvomno potrebovala več takih storitev tudi v smeri ekokmetijstva, predvsem v ponudbi ekohrane in pijače. Tako bi bile možnosti za razvoj ekoturizma večje.

Po vseh zbranih informacijah, ki sem jih pridobila z analizo v zaključni strokovni nalogi, ugotavljam, da bi bil razvoj ekoturizma v občini sicer možen, vendar bi morala za razvoj v

tej smeri še veliko narediti občina in pri tem dati zagon in razloge za razvoj tudi lokalnim prebivalcem. Možnosti imamo, turisti to podpirajo, to sem tudi ugotovila z anketo, saj bi s tem pridobili večje število turistov in pogostejše obiske, vendar pa je najprej za to treba odpraviti pomanjkljivosti in razširiti ponudbo v tej smeri, da bi lahko ekoturizem vsaj malo bolj zaživel.

Moj namen v zaključni strokovni nalogi je bil ugotoviti, ali je ekoturizem primerna oblika turizma za razvoj v občini. Z analizo pa moram na raziskovalno vprašanje odgovoriti, da občina zaenkrat nima vseh pogojev, ki so potrebni za razvoj ekoturizma, in ne dovolj razširjene ponudbe, ki jo ekoturisti želijo in pričakujejo pri svojem obisku. Na začetku pisanja naloge si namreč nisem predstavljala, da je v občini toliko pomanjkljivosti in omejitev v tej smeri. Vseeno pa ostajam optimistična, toda vem, da bo v razvoj ekoturizma treba vložiti še veliko dela.

LITERATURA IN VIRI

1. Adetola, B.O., & Adediran, O.R. (2014). Attitudes of local residents towards sustainable ecotourism development in Olumirin Waterfall Southwestern Nigeria. *Ethiopian Journal of Environmental Studies & Management*, 7(5), 562–564.
2. Beeton, S. (1998). Ecotourism: A Practical Guide for Rural Communities. V *What is an Ecotourist* (str. 14–18). Australia: Landlinks Press.
3. Bulgarian Association for Rural and Eco Tourism (2009). *Handbook of Ecotourism Labeling Criteria and good practise in Europe*. Najdeno 30. marca 2016 na spletnem naslovu http://ecoroute.prismanet.gr/themedia/File/HANDBOOK_FINAL.PDF
4. Božičnik, A. (2002). Ekoturizem in možnosti njegovega udejanjenja v Sloveniji. *Razvoj ekoturizma v Sloveniji* (str. 17–28). Ljubljana: Turistična zveza Slovenije.
5. Butler, R., Hall, M.C., & Jenkins, J., (1999). *Tourism and Recreation in Rural Areas*. Chichester: Wiley.
6. De Lacy, T., Battig M., Moore, S., & Noakes, S. (2002). Delivering a sustainability strategy for tourism destinations. V *Sustainable tourism policy and strategies* (str. 11–21). Gold Coast: Griffith University.
7. Dowling, D. R. (1997). Plans for the Development of Regional Ecotourism: Theory And Practice. V *In Tourism Planning and Policy in Australia and New Zealand: Cases, issues and practice* (str. 110–126). Sydney: Irwin Publishers.
8. Eagles, P.F.J. (1992). The Travel Motivations of Canadian Ecotourist. *Journal of Travel Research*, 31(2), 3–7.
9. Eriksson, H. (2003). Rhetoric and Marketing Device or Potential And Perfect Partnership? A Case Study of Kenyan Ecotourism. V *Tourism and Sustainability* (str. 21–37). Sweden: Umea University.
10. Fennell, D. (2008). *Ecotourism* (3rd ed.). New York: Routledge.
11. Gale, T., & Hill, J. (2009). Ecotourism and Environmental Sustainability: An Introduction. V J. Hill & T. Gale (ur.) *Ecotourism and Environmental Sustainability* (str. 3–17). UK: University of the West of England.
12. Groshong, D. (2011, 18. junij). Who is the Ecotourist. *The Hummingbird Foundation*. Najdeno 25. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://hummingbird.org/cbet/about-ecotourists/>
13. The International Ecotourism Society. (2015). *What is Ecotourism?* Najdeno 2. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>
14. The International Ecotourism Society. (2015). *How is ecotourism different from nature tourism, sustainable tourism, responsible tourism?* Najdeno 26. februarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.ecotourism.org/book/how-ecotourism-different-nature-tourism-sustainable-tourism-responsible-tourism>
15. Jalani O. J.(2012). Local people's perception on the impacts and importance of ecotourism in Sabang, Palawan, Philippines. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 57, 247–254.

16. Khan, M. (2003). Ecotourists Quality Expectations. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 109–124.
17. Korosi, D. (2013). Environmental and social impacts of ecotourism: a comparative analysis of assessment procedures between Australia and Mexico. V *History and reality behind ecotourism and IA* (str. 10–46). New South Wales: University of Wollongong.
18. Kostevc, V. (2015). *Analiza turizma v občini Žužemberk* (interno gradivo). Žužemberk: Občina Žužemberk.
19. Kostevc, V. (2005). *Katalog turistične ponudbe občine Žužemberk* (interno gradivo). Žužemberk: Občina Žužemberk.
20. Koščak, M. (2002). Ekoturizem in možnosti njegovega udejanjenja v Sloveniji. *Razvoj ekoturizma v Sloveniji* (str. 36–52). Ljubljana: Turistična zveza Slovenije.
21. Mihalič, T. (2006). *Trajnostni razvoj*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
22. Munda, J. (2002). *Odnos prebivalcev do turizma v kraju: Primer Portoroža, Pirana in Lucije* (diplomska naloga). Portorož: Turistica.
23. The Nature Conservancy. (2011). *Eco Trips and Travel –What is Ecotourism*. Najdeno 2. februarja 2016 spletnem naslovu <http://www.nature.org/greenliving/what-is-ecotourism.xml>
24. Rahman, A. (2010). *Application of Gis In Ecotourism Development: A Case Study In Sundarbans, Bangladesh* (magistrsko delo). Härnösand: Mid- Sweden University.
25. Ross, S., & Wall, G. (1999). Ecotourism: towards congruence between theory and practice. *Tourism Management* 20, 123–132.
26. *Turistična ponudba občine Žužemberk*. Najdeno 20. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.zuzemberk.si/sl/turisticnaponudba/>
27. United Nation World Tourism Organization. (2002). *Ecotourism and Protected areas*. Najdeno 2. februarja 2016 na spletnem naslovu <http://sdt.unwto.org/content/ecotourism-and-protected-areas>
28. Wight, P. (2001). Ecotourists: Not a Homogeneous Market Segment. V D. B. Weaver (ur.), *The Encyclopedia of Ecotourism* (str. 37–40). New York: CAB International.
29. Wood, E. M. (2002). Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability. V *The Ecotourism Experience* (str. 17–29). Paris: Cedex.
30. *Znamenitosti občine Žužemberk*. Najdeno 20. maja 2016 na spletnem naslovu <http://www.zuzemberk.si/sl/znamenitosti/>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Intervju s predsednikom turističnega društva, g. Vladom Kostevcem.....	1
Priloga 2: Anketni vprašalnik turistov	4
Priloga 3: Intervju z lastnikom Domačije Novak.....	6
Priloga 4: Seznam v delu uporabljenih kratic	9

PRILOGA 1: Intervju s predsednikom turističnega društva, g. Vladom Kostevcem

1. Kakšno je vaše mnenje o trenutnem razvoju turizma v občini Žužemberk?

Menim, da se kraj ne razvija dovolj dobro. V občini ni dovolj prebojnih učinkov, društva so sicer aktivna, vendar ni nobenih večjih dosežkov, ki bi lahko pripomogli k turizmu v občini. Zapiirajo se kapacitete, vsi pa pričakujejo, da bo občina prispevala svoj delež. Vendar ne more vsega investirati občina, lahko le pomagamo in sledimo idejam ter razvoju. Prav tako menim, da je v občini potrebno boljše označevanje, je pa ovira pri tem gradnja vodovoda na nekaterih območjih. Veliko je še dela, naša velika želja je elektronsko turistični informacijski terminal, kjer bi imeli turisti na enem mestu na voljo vse informacije o znamenitostih našega kraja.

2. Katere so glavne znamenitosti, storitve, aktivnosti, ki turiste privlačijo v naši občini? Kaj si turisti najraje ogledajo, zakaj se ustavijo?

Predvsem je to kulturna dediščina (grad, železarna, cerkve, večstoletne lipe na Brezovi Rebri, naravne znamenitosti, kot so reka Krka in njeni Lahnjakovi pragovi, saj je edina reka v Sloveniji, bogata z njimi, in ne nazadnje šport. Odbojka je pomemben del naše občine, seveda pa tudi ostali športi, zlasti na reki Krki, ki predvsem poleti privabijo turiste.

3. Kaj razumete pod pojmom ekoturizem?

Vse, kar je povezano z naravo, kolesarjenje, pohodništvo, kulturne znamenitosti, naravi prijazno obnašanje, označevanje in obveščanje turistov o varovanju okolja, okušanje naravno pridelane in domače hrane, domača vina in piva, ... Pomembna je tudi nastanitev predvsem v domačem okolju ali v manjših nastanitvenih objektih, saj naj bi se ekoturisti izogibali hotelom, motelom ipd.

4. Kaj bi po vašem mnenju lahko najbolj uvrstili v ekoturistično ponudbo na območju občine Žužemberk?

Prireditve, ki jih prirejamo v občini (nekatero so predvsem zgodovinsko obarvane), razni pohodi, predvsem na naš hrib Sveti Peter, kolesarjenje, športne aktivnosti zlasti na športnem parku Loka ter ostale kulturne in naravne znamenitosti, ki jih ni malo.

5. Kaj menite o tem, da ekoturizem z vidika razvoja turizma predstavlja tržno nišo?

Gotovo vse bolj, vendar je problem denar, tisti, ki ga nimajo, jedo poceni umetno hrano, seveda pa so ekoturisti tisti, ki cenijo eko in doma pridelano hrano.

Možnosti v naši občini za doma pridelano hrano imamo veliko, treba bi jih bilo le dobro izkoristiti, saj ekoturisti želijo nadstandard in so za dobro ponudbo pripravljeni veliko plačati.

6. Kje so po vašem mnenju omejitve oz. tveganja za razvoj ekoturizma v občini Žužemberk?

Predvsem so problem denar in administrativna dovoljenja, težko je ljudi pripraviti do tega, da si pridobijo certifikate, dokumentacijo ipd. Veliko je ponudbe in tudi možnosti zanjo, vendar so ljudje, ki ne želijo delati po uradni poti oziroma si povzročati dela in stroške z urejanjem papirjev, da bi lahko svojo ponudbo javno ponujali, prodajali kot turistično.

7. Kako vidite nadaljnji razvoj turizma oz. kakšni so plani občine Žužemberk na področju turizma v prihodnosti?

Tukaj je pomembno prilagajanje občine. Sedaj smo že vključeni v mrežo, ki bi pripeljala v kraj za dan ali dva avtodome, pomembno je, da se tu ljudje ustavijo. V planu do leta 2018 so za to predvidena tri taka počivališča.

V načrtu je tudi center pri železolinarni, muzejski kompleks, TIC, potem je tukaj še športno-rekreacijski center na Dvoru in na Loki v Žužemberku, imamo ideje in plane. Potrebno je še financiranje in povezave z ostalimi. Tukaj občina vsega sama žal ne more storiti. Možnosti imamo za rekreacijski center ob reki in na reki Krki, v Žužemberku naj bi nastalo naravno kopališče, kar žal ni še formalno v Stavči vasi.

Tukaj so tudi konjerejci, ki imajo zanimive lokacije in kočje, treba jih je samo še izkoristiti za druge namene, ne le za lastne potrebe, zaradi katerih ne pridejo velikokrat v uporabo. Kot sem že omenil, manjka informacijski »pult« oziroma elektronski TIC, ki je med nujnimi pridobitvami za našo občino, manjka tudi ljudi, ki bi bili na svoj kraj malo bolj ponosni in bi se zavedali njegovih lepot, ki jih turisti občudujejo.

8. Ali menite, da bi lahko z večjim poudarkom kulturnih in naravnih znamenitosti kot obliko ekoturizma privabili večje število turistov oz. ekoturistov v naše kraje?

Seveda, vendar manjka predvsem malo več ekoponudbe hrane in pijače (domača vina, piva, itd.). Zaenkrat je v občini samo Domačija Novak, ki pripravlja doma pridelano naravno in organsko hrano za svoje goste, in pa izletniška kmetija Meden, ki temelji predvsem na pravi domači hrani. Tukaj ne more občina ničesar narediti, to je odvisno od ljudi oziroma gostincev in ostalih, za kakšno ponudbo se bodo odločali.

9. Ali menite, da ima občina priložnosti in potencial za razvoj ekoturizma? Kje po vašem mnenju?

Seveda. Vse je mogoče izkoristiti v smer za razvoj ekoturizma. V občini imamo že ocenjevanje samorodnic, to so čisto naravne trte, ki so se zasadile v kraju Hinje, imamo klobasijado (ocenjenjevanje domačih klobas). Je pa tukaj veliko

birokratskih ovir, »pogrešam sobodajalstvo«. Tukaj je še »suhokranjski človek«, ki se noče izpostaviti, malo je takih, ki bi hoteli delati vse po uradni poti. Potem je tu še zidaniški turizem, želel bi, da bi se malo bolj razširil. V občini imamo res ogromno zidanic, le ena pa je taka, ki oddaja prenočišča. Dobro bi bilo, da bi se v bližini te zidanice odprla še kakšna s to dejavnostjo, saj bi bila primerna za večje število ljudi oziroma tudi za večje skupine, ki bi obiskale naše kraje. In kot sem že malo prej omenil, je tukaj pomembna ponudba ekohrane in pijače.

Hvala za vaš čas in sodelovanje!

Nina Rojc

PRILOGA 2: Anketni vprašalnik turistov

- 1. S kakšnim namenom ste obiskali občino Žužemberk?**
 - a) Poslovno.
 - b) Oddih, sprostitev.
 - c) Spoznavanje kulturnih znamenitosti.
 - d) Rekreatija.
 - e) Uživanje v lepi naravi.
 - f) Drugo (prosim, navedite):_____

- 2. Kakšno je vaše mnenje o turizmu po obisku v občini Žužemberk?**
 - a) Ni mi všeč.
 - b) Všeč mi je.
 - c) Premalo razvit.

- 3. Kaj od naštetega najbolj pogrešate v občini?**
 - a) Več aktivnosti.
 - b) Več kulturnih in zabavnih prireditev.
 - c) Ponudbo lokalne hrane in pijače.
 - d) Boljše označevanje.
 - e) TIC (Turistično-informacijski center).
 - f) Drugo (prosim, navedite):_____

- 4. Ali bi v primeru razvoja ekoturizma obiskali občino s tem razlogom oziroma bi bil vaš obisk pogostejši?**
 - a) Da, v primeru ekoturizma bi pogosteje obiskal/a občino.
 - b) Ne, ekoturizem na moj obisk ne bi imel vpliva.
 - c) Vseeno mi je.

- 5. Kakšno je vaše mnenje o vplivu ekoturizma na občino?**
 - a) Mislim, da bi imel ekoturizem na občino večji vpliv.
 - b) Mislim, da ekoturizem ne bi imel na občino nobenega vpliva.
 - c) Ekoturizem ni primeren za občino.
 - d) Ne vem.

- 6. Katere pozitivne učinke bi po vašem mnenju prinesel razvoj ekoturizma v občini Žužemberk?**
 - a) Večji prihodek od turizma.
 - b) Manj onesnaženo okolje.
 - c) Več delovnih mest.
 - d) Večjo prepoznavnost kraja.

e) Drugo (prosim, navedite): _____

7. Kaj bi bilo treba v občini spremeniti/dodati, če bi imela občina razvit ekoturizem?

8. Spol:

- a) moški
- b) ženski

9. Starost:

- a) od 15 do 25 let
- b) od 26 do 35 let
- c) od 36 do 49 let
- d) od 50 do 70 let

Hvala za sodelovanje!

PRILOGA 3: Intervju z lastnikom Domačije Novak

1. Ali ste zadovoljni s svojimi storitvami, ki jih nudite turistom? Kakšne so?

Seveda. S svojimi storitvami smo zadovoljni in trudimo se, da so zadovoljni tudi naši gostje. Smo kmetija z nastanitvijo, ki svojim gostom nudi naravno ekohrano. Meso, ki ga uporabljamo v kuhinji, je od domačih živali lokalnih kmetov, te živali niso hranjene s silažo ali briketi, temveč samo s suho »mrvo« ali pa so na paši. Svojim gostom nudimo možnost, da gredo z nami na njivo, tam imajo možnosti okopavanja, sejanja in drugih del, kar je za tujce zelo zanimivo delo. Ponujamo jim spanje na kozolcu, prirejamo tečaje nabiranja gob, svetujemo in nudimo pomoč pri ribolovu, skratka, veliko je storitev in ponudbe v naravi. Organiziramo tudi kuharske tečaje z uporabo sestavin, ki jih najdeš v naravi (npr. divji hmelj, kopriva, regačica ...). Imamo osem sob s kopalnico in sedemnajstimi ležišči. Oprema v sobah in ostalih prostorih je iz naravnih materialov (kamen, les), prav tako v naših sobah ne najdete televizije, saj želimo, da naši gostje čim več časa preživijo v naravi. Hrana, ki jo pripravljamo, je slow food, kar pomeni sveže pripravljena sezonska hrana. Nudimo oranžna vina, to so naravna nesilirana vina, izdelujemo domače sirupe, marmelade in tudi domače žganje iz naravnih zelišč, sestavin ... Seveda tudi kruh pečemo sami.

2. Kakšno je vaše mnenje o ekoturizmu?

Menim, da je ekoturizem naravi prijazen turizem, saj ne uničuje narave, predvsem pa ni množičen, kar daje območju še dodaten čar. Mislim, da je ekoturizem potencial za nova delovna mesta in razvoj območja. O ekoturizmu bi morali biti ljudje vedno bolj ozaveščeni in tako bi lahko skupaj naredili več tako za naravo in njeno ohranjanje kot za razvoj tega turizma.

3. Ali bi bili pripravljeni svojo kmetijo spremeniti v ekološko kmetijo, v kolikor bi bilo zanimanje turistov dovolj veliko, in v primeru, da bi se v občini turizem začel širiti?

Da in tudi ne. Da, ker bi bilo dobro, da bi bilo bolj razširjeno, da bi se tudi drugi ukvarjali z ekoturizmom, ekohrano, in zato, ker vidim potencial za razvoj ekoturizma na tem območju, saj imamo bogato kulturno in predvsem naravno dediščino, ki bi bilo vredno dati priložnost. Ne bi pa svoje kmetije spreminjal v ekološko, saj je pri tem veliko omejitev in potrebnih certifikatov, za katere pa menim, da jih ne potrebujem, pravzaprav se s tem zaenkrat ne želimo ukvarjati, saj že sedaj naredimo veliko. V naši kuhinji ne uporabljamo vegete, na njivi ne uporabljamo sistemikov, škropimo s koprivo ... storimo vse za t. i. ekoobnašanje, kot sem ga že omenil pri prvem vprašanju. Mi smo po tem prepoznavni, naši gostje to cenijo in dodatnega naziva »eko« ne potrebujemo, saj v tej smeri že sedaj delamo in bomo delali tudi vnaprej.

4. Kakšen bi bil lahko vaš vložek pri širjenju ekoturizma v občini?

Poskušali bi ozaveščati ljudi, naj ne posegajo pregloboko v naravo, naj ne odmečejo smeti v naravo, doma naj uporabljajo kompostnjak, naj ne uporabljajo škropiv, jedo ekološko domačo hrano in se izogibajo hitri ter umetni hrani. Predlagali bi, da bi se po poteh (npr. stara rimska cesta ipd.) vsaj 2-krat letno pobirale smeti. S tem bi se ljudje družili, čas bi preživeli v naravi in še pripomogli bi k čistemu okolju. Ljudi je treba ozaveščati, naj kosovnih odpadkov ne odlagajo v naravo, naj ne kurijo plastike ... Mislim, da je ozaveščanje najmanj, kar lahko storimo, potem pa so tu še naše storitve, ki bi morale biti v občini bolj razširjene tudi med ostalimi ponudniki, mi smo jim lahko le nekakšen zgled na začetku.

5. Kaj ste s svojim delom do sedaj na to temo spremenili?

Mislim, da smo že v zadnjih letih kar nekaj spremenili na temo ekoturizma. Začeli smo bolj intenzivno delati v tej smeri turizma, še pred 15 leti, ko so obrt imeli moji starši, so na njivi uporabljali škropiva, niso pridelali toliko domače hrane, kot jo sedaj mi, imeli so manj njiv oz. obdelovanih polj. Mi smo kasneje začeli sodelovati z lokalnimi kmeti, prenovili in povečali smo hišo in nastanitvene zmogljivosti, postavili kozolec, razširili našo ponudbo, zlasti domače hrane in pijače. Vse biološke odpadke (kompost, listje, veje) uporabljamo za visoke grede, ločujemo odpadke, ne kurimo več na olje, temveč na pelete, v pritličju, kjer je gostilna, smo postavili veliko krušno peč, ki služi kot ogrevanje, daje domačnost prostoru, v njej tudi pečemo kruh. Ko je peč enkrat segreti, tri dni ohranja toploto v prostoru, kar zopet prispeva k manjšemu onesnaževanju ozračja. Vse to, in še bi lahko našteval, smo z mojo družino v zadnjih nekaj letih prispevali na temo ekoturizma.

6. Kaj bi še lahko spremenili, dodali in na kakšen način?

Da, tukaj je kar nekaj idej že bilo, predvsem pa bi radi obnovili stari hlev in ga spremenili v trgovino, kjer bi prodajali naše domače izdelke, ki bi bili na voljo tako našim gostom kot tudi ostalim turistom, ki bi obiskali občino. Predvsem si želimo, da bi tudi s tem pomagali pri širjenju prodaje domačih in ekoizdelkov in še povečali našo ponudbo. V prvem nadstropju tega hleva bi naredili apartma za 4 osebe in s tem povečali naše nastanitvene zmogljivosti in ponudbo, predvsem pa tudi nastanitvene zmogljivosti v občini.

7. Bi bilo za to potrebnih veliko finančnih sredstev, bi imela pri tem kakšen vpliv tudi občina?

Seveda bi bilo pri tem potrebnih kar nekaj sredstev, za katera menim, da občina pri tem ne bi veliko pomagala, mogoče bi nam lahko pomagala pri pridobivanju evropskih nepovratnih sredstev, ali vsaj pri kakšni subvenciji v državi. Seveda pa bi bil za to potreben večji vložek – predvsem naš.

Hvala za vaš čas in odgovore!

PRILOGA 4: Seznam v delu uporabljenih kratic

1. **NBT**- nature based tourism
2. **TIC** - turistično-informacijski center
3. **TIES** - The International Ecotourism Society
4. **UNWTO** - United Nation World Tourism Organization